

מהרש"א חידושי אגדות מסכת מועד קטן דף יח עמוד א

(1)

ברית כרותה לשפתים שנאמר ויאמר אברהם וגו'. וכתבו התוס' תימה דלמא מדה טובה מרובה וה"ל לאתויי הא דאמרינן פ"ק דכתובות ופ"ג דברכות לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן שנאמר וגו' עכ"ל והנראה ליישב את זה דההיא דאל יפתח פיו לשטן איירי כשהאומר כלל את עצמו באותו פורענות ורעה כדמוכחי הענינים דהתם והטעם בו כמ"ש בע"י שלא יתן פתחון פה לשטן לקטרג ולומר הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ולא נשאר מקום למדת הרחמים להאריך אפים כו' ע"ש וליכא לדמויי לההיא דהכא איירי בשגגה היוצא מדברי האומר ברעת פורעניות או בטובת זולתו כדמוכח הענין פנחס לשמואל והטעם בו כאומרם ניבא ואינו יודע מה ניבא וכפרש"י בחומש ונשוכה נתנבא שישוכו שניהם עכ"ל והשתא אין סברא לחלק בין מדה טובה למדה רעה בנבואה היוצאת מדברי האומר בשגגה:

אמגושי הוה שנאמר הנה הוא יוצא המימה כו' כפרש"י והזכיר זה הכתוב במכת ערוב ולא קודם זה במכות דצ"ך להורות שאף במכה כנים הקודמת אמרו החרטומים כי אצבע אלהים הוא אעפ"כ חיזק והקשה הוא לבבו ולא נמנע פרעה לצאת המימה למר בשביל מכשפים ולמר לגדף לומר לי יאורי וגו':

תלמוד בבלי מסכת תענית דף ד עמוד א

2

עורפילא אפילו לפרציידא דתותי קלא מהניא ליה. מאי עורפילא - עורו פילי. ואמר רבא: האי צורבא מרבנן דמי לפרציידא דתותי קלא, דכיון דנבט - נבט. ואמר רבא: האי צורבא מרבנן דרתח - אורייתא הוא דקא מרתחא ליה, שנאמר אֶהְלֹא כה דברי כאש נאם ה'. ואמר רב אשי: כל תלמיד חכם שאינו קשה כברזל - אינו תלמיד חכם, שנאמר בְּכַפְטִישׁ יִפְצֹץ סֵלַע. אמר ליה רבי אבא לרב אשי: אתון מהתם מתניתו לה, אנן מהכא מתנינן לה - דכתיב בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲבִינָהּ בְּרֹזֶל, אל תקרי אבניה אלא בניה. אמר רבינא: אפילו הכי, מיבעי ליה לאיניש למילף נפשיה בניחותא, שנאמר וְזָהָר כַּעֲס מִלֶּבַךְ וּגְוִי.

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: שלשה שאלו שלא כהוגן, לשנים השיבוהו כהוגן, לאחד השיבוהו שלא כהוגן. ואלו הן: אליעזר עבד אברהם, ושואל בן קיש, ויפתח הגלעדי. אליעזר עבד אברהם - דכתיב וְהָיָה הַנְּעִרָה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך וגו', יכול אפילו חיגרת אפילו סומא - השיבו כהוגן, ונזדמנה לו רבקה. שואל בן קיש - דכתיב וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר יִכְנֹעַ יַעֲשֶׂרנוּ המלך עשר גדול ואת בתו יתן לו, יכול אפילו עבד, אפילו ממזר - השיבו כהוגן, ונזדמן לו דוד. יפתח הגלעדי - דכתיב וְהָיָה הַיּוֹצֵא אשר יצא מדלתי ביתי וגו', יכול אפילו דבר טמא השיבו שלא כהוגן - נזדמנה לו בתו. והיינו דקאמר להו נביא לישראל: תְּהַצִּירֵנִי אין בגלעד אם רופא אין שם. וכתיב טָאֲשַׁר לֹא צוֹיְתִי וְלֹא דִבְרַתִּי וְלֹא עֲלֵתָה עַל לְבִי. אשר לא צויתי - זה בנו של מישע מלך מואב, שנאמר וַיִּקְרָא את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עלה, ולא דברתי - זה יפתח, ולא עלתה על לבי - זה יצחק בן אברהם. אמר רבי ברכיה: אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן, והקדוש ברוך הוא השיבה כהוגן, שנאמר וַיִּזְדַּמְּנוּ לְדַעַת אֶת ה' כשחר נכון מצאו ויבוא כגשם לנו. אמר לה הקדוש ברוך הוא: בתי, את שואלת דבר שפעמים מתבקש ופעמים אינו מתבקש, אבל אני אהיה לך דבר המתבקש לעולם, שנאמר וַיִּבְרָא כטל לישראל. ועוד שאלה שלא כהוגן, אמרה לפניו: רבונו של עולם, יַגְשִׁימֵנִי כחותם על לבך כחותם על זרועך. אמר לה הקדוש ברוך הוא: בתי, את שואלת דבר שפעמים נראה ופעמים אינו נראה, אבל אני אעשה לך דבר שנראה לעולם, שנאמר וַיִּהְיֶה על כפים חקתיך. אין שואלין את הגשמים כו'. סברוה: שאלה והזכרה חדא מילתא היא, מאן תנא? אמר רבא: רבי יהושע היא, דאמר: משעת הנחתו. אמר ליה אביי: אפילו תימא רבי אליעזר, שאלה לחוד והזכרה לחוד. ואיכא דאמרי: לימא

ספר החינוך פרשת קדושים מצוה רלא

3

שלא לקלל אחד מישראל בין איש בין אשה

(א) שלא לקלל אחד מישראל, בין איש בין אשה, ואע"פ שאינו שומע הקללה, שנאמר [ויקרא י"ט, י"ד] לא תקלל חרש, ובא הפירוש עליו, מי שאינו שומע קללתך, וכן תרגם אונקלוס. ולשון ספרא, אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם, תלמוד לומר [שמות ל"ב, כ"ז] בעמך לא תאור, אם כן למה נאמר חרש, מה חרש מיוחד שהוא בחיים, (ב) יצא המת שאינו בחיים.

אף על פי שאין בנו כח לדעת באי זה ענין תנוח הקללה במקולל ואי זה כח בדבור להביאה עליו, ידענו דרך כלל מכל בני העולם שחוששין לקללות, בין ישראל בין שאר האומות, ויאמרו שקללת בני אדם, גם קללת הדיוט תעשה רושם במקולל ותדביק בו המארה והצער. ואחר דעתנו דבר זה מפי הבריות, נאמר כי משרשי המצוה, שמנענו השם מהזיק בפינו לזולתינו כמו שמנענו מהזיק להם במעשה. וכעין ענין זה אמרו זכרונם לברכה [מועד קטן י"ח ע"א] ברית כרותה לשפתים, כלומר שיש כח בדברי פי אדם. ואפשר לנו לומר לפי עניות דעתנו, כי בהיות הנפש המדברת שבאדם חלק עליוני, וכמו שכתוב [בראשית ב', ז'] ויפח באפיו נשמת חיים, ותרגם אונקלוס לרוח ממללא, נתן בה כח רב לפעול אפילו במה שהוא חוץ ממנה, ועל כן ידענו ונראה תמיד כי לפי חשיבות נפש האדם ודבקותה בעליונים כנפש הצדיקים והחסידים, ימהרו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו, וזה דבר ידוע ומפורסם בין יודעי דעת ומביני מדע. ואפשר לומר עוד, כי הענין להשבית ריב בין בני אדם ולהיות ביניהם שלום, כי עוף השמים יוליך את הקול ואולי יבואו דברי המקלל באזני מי שקילל.

והרמב"ם זכרונו לברכה אמר בטעם מצוה זו, כדי שלא יניע נפש המקלל אל הנקמה ולא ירגילנה לכעוס, ועוד האריך בענין בספרו. ונראה לי מדבריו, שלא יראה הוא בדעתו נזק אל המקולל בקללה, אלא שתרחיק התורה הענין מצד המקלל שלא ירגיל נפשו אל הנקמה והכעס ואל פחיתות המדות. וכל דברי רבנו נקבל, עם היות לבנו נאחז במה שכתבנו יותר.

מדיני המצוה, מה שאמרו זכרונם לברכה [שבועות ל"ה ע"א] (ג) שאסור לקלל בשום ענין, ומכל מקום אינו לוקה אלא המקלל בשם מן השמות, כגון יה, שדי ואלוה וכיוצא בהן, (ד) או בכינוי מן הכינוין, כגון חנון, קנא וכיוצא בהן. ובכל לשון שקילל בשם או בכינוי חייב. שהשמות שקוראין בהן הגוים להקדוש ברוך הוא הרי הן בכלל הכינוין. ומה שאמרו [שם ל"ו ע"א] שאפילו (ה) המקלל את עצמו לוקה, שנאמר [דברים ד', ט'] השמר לך ושמר נפשך מאד.

ומה שאמרו במכילתא לא תקלל חרש, באומללין שבאדם. ועוד אמרו שם, כשהכתוב אומר [שמות ל"ב, כ"ז] ונשיא בעמך לא תאור, אחד דיין ואחד נשיא במשמע, ומה תלמוד לומר אלהים לא תקלל, לחייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו. מכאן אמרו [שם] יש מדבר דבר אחד וחייב עליו משום ארבעה דברים, (ו) בן נשיא שקילל אביו חייב עליו משום האב ומשום דיין ומשום נשיא ומשום בעמך לא תאור [שם].

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות. ועובר עליה וקילל בשם או בכינוי אחד מישראל במזיד ויש עדים והתראה, לוקה, שזהו אחד משלשה לאוין שאע"פ שאין בהן מעשה לוקין עליהן, והשנים האחרים הם נשבע ומימר, כמו שכתבנו כבר.

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף יח עמוד א

4

דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. פי' ואפי' איצטריך תרוייהו הא דהכא משום מועד ואידך משום כללא דאבל, ומיהו אין לשון הגמרא מתיישב דהוה ליה למימר שמואל לטעמיה דאמר שמואל וכו', והיה נראה לומר דהאי ושמואל אמר הלכה כר' יוסי בזו ובזו לישנא דגמ' הוא דמפיק ליה מאידך כללא דשמואל דאמר הלכה כדברי המיקל, וכיון דבאבל הלכה כר' יוסי קים לן ודאי דכש"כ במועד דקיל בענין זה, כנ"ל.

מדקאמר שקלינהו לטופריה משמע דהיינו כדרכו, ואפי' באבל וכש"כ במועד, וקסבר דאפי' בכדרכו פליגי, ושרי ר' יוסי והלכה כמותו, ורב דאמר בגנוסטרי אסור פליג עליה דשמואל, ואע"ג דהאי כללא דהלכה כדברי המיקל באבל כולהו אמוראי מודו ביה כדמשמע בפירקין, קסבר רב שלא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה אלא בשינוי דר' יהודה אסור אפי' בשינוי ור' יוסי מתיר, אבל בכדרכו אפי' ר' יוסי אסור, ושמעין מינה דר' יוסי אפי' תוך שבעה שרי דהאי עובדא תוך שבעה הוה, ואפשר נמי דרב לא פליג עליה דשמואל אלא שהוסיף עליו, ולישנא דרב הכי משמע טפי, ושמואל בשינוי הוא דשקלינהו, דבגנוסטרי אפי' ר' יוסי אסור כיון דסגי ליה בשינוי שלא יהא מנוול ברגל, ולפי זה הלכה כרב, אבל ללשון הראשון אין הלכה כמותו דקיי"ל הלכה כדברי המיקל באבל, אבל דעת בעלי התוספות וכן כתב רבי יצחק ן' גיאט ז"ל דלא איתמר ההוא כללא אלא בפלוגתא דתנאי אבל בפלוגתא דאמוראי הדרין לכללין דכולי תלמודא, וכיון שכן הלכה כרב באיסורי. ונטילת צפרנים זו בזו שינוי הוא וכדאמרינן לענין שבת (שבת צ"ד ב') שהנוטל צפרנים זו בזו פטור. והא דר' יוחנן לגבי מועד דשקלינהו לטופריה בשינויה יש אומרים דקסבר בגנוסטר אסור אפי' במועד וכש"כ באבל, ורבינו אלפסי ז"ל כתב דמשום דהוה בי מדרשא הוא, והיינו דנקט תלמודא דהוה בי מדרשא לאשמועינן הא, ואין זו ראייה דלהכי נקטיה תלמודא משום דזרקינהו כדאמרינן בסמוך, ועוד הביא ראייה מדלא אמרינן נמי דש"מ בגנוסטרי אסור, וזו ראייה טובה, ויש מביאין ראייה דהא אשכחן לר' יוחנן דאמר לקמן (כ' א') הלכה כדברי המיקל באבל וכיון דבאבל שרי בגנוסטר כר' יוסי כש"כ דשרי הא במועד, ואינה ראייה דאיהו אמר לך דמודה ר' יוסי בגנוסטר כדאמרן אליבא דרב, אבל הראיה השניה ראייה, וכן נמי מסייעי מהא דאמרינן בסמוך שבקשו לרבי ליטול צפרנים במועד והתיר להם וכיון דנקטינן לה סתם משמע אפי' בגנוסטר, ועוד דמייתי בהדי היתר שפה וההיא ודאי בגנוסטר, הלכך מודה ר' יוחנן לרב ושמואל באבל דאסור בגנוסטר, אבל במועד אפי' רב ושמואל מודו דמותר כדרכו שהקלו במועד יותר מאבל.

וק"ל דהא משמע דסברא דר' יוסי ור' יהודה חדא היא באבל ובמועד, וכיון דאמרינן דפלוגתא דידהו באבל היינו בשינוי מכלל דבמועד נמי בשינוי פליגי דוקא, דהא חד לישנא איתמר בתרוייהו בברייתא, וכיון דר' יוסי אסור במועד בגנוסטר אגן כמאן שרינן דאי כר' יהודה אפי' בשינוי אסור דהא אמרת דבהא פליגי, וכי תימא דכדרכו הוא דפליגי היכי אסור רב (ולא שמואל) גנוסטר (רב) באבל והלא הלכה כר' יוסי המיקל באבל, לכך היה נראה דלר' יוחנן כי הדדי נינהו ובמועד נמי בעי (גנוסטר) [שינוי] כדבעי גבי אבל לרב ושמואל דמודה ר' יוסי בגנוסטר בשתייהו, וההיא דשפה דהתיר רבי ע"י שינוי הוה, וכן פירש רבינו יצחק ז"ל, והא דלא דייקין בדר' יוחנן דש"מ דבגנוסטר אסור משום דהוה פשיטא להו דליכא מאן דשרי, וראוי בזה להחמיר.

שפה מזוית לזוית הנחה כל שמעכבת. לא גרס רש"י ז"ל הנחה, והרמב"ן ז"ל פירש דהכי קאמר כי השפה העליונה מותר לגלחה במועד מזוית לזוית אבל מה שאדם מניח מן הצדדין שלפניו אין לו לגלח אלא מה שמעכבת האכילה בלבד, ובא ר' אמי לחלוק ואמר שאפילו השפה אין מגלחין ממנה אלא המעכבת בלבד, ובתוספות פירשו בשם רבי' נתנאל ז"ל כי השפה התחתונה קרויה נחת מפני שהעליונה נחה עליה כמו שקורין לריחיים התחתונה שכב (ב"ב י"ז א'), ונכון הוא, ופסקו רבנן ז"ל הלכתא כר' אמי וקיי"ל נמי כרב נחמן דמאן דאנינא דעתיה כולה חשיבה כשפה המעכבת.

מתני'. ואלו מכבסין במועד. בגמ' מוכח להדיא דהני דמני תנא אין מידי אחריני לא, מה שאין כן במשנת אלו מגלחין כדפרשי' בריש פירקין (עי' לעיל י"ז ב' ד"ה והא), וק"ל הא מנא לן לאפלוגי בינייהו, ונ"ל משום דקתני סיפא לישנא יתירה הרי אלו מותרין ושאר כל אדם אסורין, והקשו בתוספות כיון דמנינא דוקא אמאי לא קתני אבל שחל שביעי שלו בשבת ערב הרגל שיהא מותר במועד דהא אניס, ואי משום אבל אין תכבוסת אסור אלא תוך ז' וכבר הפסיקו הרגל, וי"ל דכיון דלא מצי למיתני אבל גבי גלוח כדאמרינן לעיל (י"ז ב') לא תני ליה גבי כיבוס, ועוד נ"ל דהני דשרינן במועד הוי אפי' בגיהוץ ואבל אסור בגיהוץ כל ל' יום כדלקמן (כ"ג א'), ועדיין צ"ת.

ומטפחות הספרים. רש"י ז"ל פירש של בעלי תוספות שנתלכלכה לו במועד לתשמיש אותן שהתירו לגלח, ואחרים פירשו מטפחות של כתיב הקדש וכן אמרו עליה בירושלמי אין מכבסין אותם במי רגלים אפי' בחול מפני הכבוד, ועוד כי אותן שמגלחין במועד מיעוטה נינהו עד שיהא צריך הספר לכבס מטפחות.

גרסינן בירושלמי בגדים קטנים מותר לכבסן בחולו של מועד.

רי"ף מסכת מועד קטן דף י עמוד א

5

כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד כשלא היה להם פנאי אבל אם היה להם פנאי לגלח ולא גלחו אסורין והגזיר והמצורע אף על פי שהיה להן פנאי לגלח ולא גלחו מותרין שלא יהו קרבנותיהם. ואבל שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל מותר לגלח ברגל דכיון דשביעי שלו בשבת אונס הוא לפיכך מותר לגלח ברגל דק"ל כאבא שאול דאמר מקצת היום ככולו ויום ז' עולה לכאן ולכאן כדבעינן למימר קמן: ת"ר כל אלו שאמרו מותרין לגלח במועד מותרין לגלח בימי אבלן והני מילי כשתכפוהו אבליו אבל לא תכפוהו אבליו אסור ושאר כל אדם שתכפוהו אבליו הכביד שערו מיקל בתער ולא במספרים ומכבס כסותו במים ולא בנתר ולא בחול ורוחץ כל גופו בצונן אבל לא בחמין כדגרסי' בתענית [תענית י"ג ע"א] אמר ר' אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של ר' יוסי ברבי חנינא ורחץ בצונן כל שבעה ואוקימנא שתכפוהו אבליו [דף י"ז ע"ב] ת"ר כשם שאמרו אסור לגלח במועד כך אמרו אסור ליטול צפרניו במועד דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר וכשם שאמרו אסור לגלח בימי אבלו כך אמרו אסור ליטול צפרניו בימי אבלו דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר אמר עולא הלכתא כר' יהודה באבל והלכתא כר' יוסי במועד ושמואל אמר הלכתא כרבי יוסי בזה ובזה דאמר שמואל הלכתא כדברי המיקל באבל וק"ל כשמואל ול"ש צפרניו דיד ול"ש צפרניו דרגל כולהו שרו מיהו ה"מ בשיניו אבל בגנוסתרי אסור דאמר ר' חייא בר אשי (א"ר אשי) א"ר ובגנוסתרי אסור וחזינן למקצת רבוותא דאמרי דוקא בתוך שלשים אבל בתוך שבעה אסור ואנן לא ס"ל הכי אלא אפי' בתוך שבעה שרי וה"מ בימי אבלו אבל במועד אפי' בגנוסתרי מותר ואיכא מאן דאמר דבמועד נמי בגנוסתרי אסור ומייתי ראייה מיהא דאמר רב שימי בר אבא הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בבי כנישתא בחולו דמועדא ושקלינהו לטופריה בשינייה וקאמר מדשקלינהו בשינייה ש"מ דבגנוסתרי אסור ואנן לא סבירא לן הכי דאי ס"ד דבגנוסתרי אסור אדאמר ש"מ תלת הוה למימר ש"מ ארבע ונמני ליה בהדייהו ומדלא אמר הכי ש"מ דבגנוסתרי מותר והאי דשקלינהו בשינייה משום דהוה בבי כנישתא דליכא גנוסתרי ולהכי לא חשיב לה בהדייהו ולהכי אצטריך למימר דהוה קאי בבי כנישתא משום דלא תגמר מיניה דבגנוסתרי אסור הלכך לא גמרינן מיניה אלא הנהו תלת בלחוד דגמרי רבנן ותו לא מיד: ומותר לגלח שפה בחולו של מועד ת"ר ג' דברים נאמרו בצפרנים קוברן צדיק שורפן חסיד זורקן רשע וטעמא מאי שמא תעבור עליהם אשה עוברה ותפיל ודוקא היכא דנפלי אבל אי כניס להו לבתר דנפול ושדי להו אבראי לית לן בה דכיון דאישתנו אישתנו:

6

שלא בפניו:

סימן טו

טו אמר רב חנן אמר רב(ג) השומע הזכרה מחבירו צריך לנדוהו ואם לא נדוהו היא עצמו בנידוי שכל מקום שהזכרת השם מצויה עניות מצויה ועניות כמיתה שנאמר כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך תניא ר"ש בן יוחי אומר כ"מ שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני אמר רב יבא הוה קאימנא קמיה דרב הונא שמע לההיא איתתא דקא מפקה שם שמים לבטלה שמתה ושירי לה לאלתר באנפה שמע מיניה תלת שמע מיניה השומע הזכרה מחבירו חייב לנדוהו וש"מ נידוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו וש"מ אין בין נידוי להפרה כלום אמר רב גידל אמר רב ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו פשיטא מהו דתימא אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורין קמ"ל:

סימן טז

טז אמר רב יוסף (נדריים דף ח א) נידוהו בחלום צריך עשרה בני אדם להתיר לו(ג) והוא דמתנו הלכתא ואי ליכא אפילו תנו ולא מתני ואי ליכא ליזול וליתבי אפרשת דרכים ויהיב שלמא לבי עשרה עד דאיקלע לבי עשרה דתנו הלכתא א"ל רבינא לרב אשי אי ידע מאן שמתיה מהו למישרי ליה א"ל לשמתא שויה שליח למישרי ליה לא שויה שליח א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי שמתיה ושירי ליה בחלמא מאי א"ל כשם שאי אפשר לבר בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים. אמר רב הונא באושא התקינו אב ב"ד שסרח אין מנדין אותו אלא אומרים לו הכבד ושב בביתך חזר וסרח מנדין אותו בפרהסיא שנא' וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה כסוהו כלילה אמר רב פפא תיתי לי דלא שמתיה ליה לצורבא מרבנן מעולם אלא כי מיחייב צורבא מרבנן שמתא היכי עביד כי האי דבמערכא מימנו אנגידא דצורבא מרבנן ולא מימנו אשמתא ומאי שמתא שם מיתה ושמואל אמר שמתא היא אמר ר"ל כשם שנכנסת ברמ"ח אברים כך כשהיא יוצאת יוצאת מרמ"ח אברים כשהיא נכנסת כתיב והיתה העיר חרם בגימטריא רמ"ח הוי וכשהיא יוצאת דכתיב ברוגז רחם תזכור רח"ם הכי הוי א"ר יוסף שדי שמתא אנגובתיה דכלבא איהי דידה עבדא. ההוא כלבא דהוי קאכיל מסאני דרבנן ולא הוה ידעי מאן קא עביד שמתיה למאן דעביד איתלא נורא בגנבתיה ואכלתיה. [גף יז ע"ב] מאי שיפורי שנפרעיין ממנו מאי תברי אמר רב יצחק בריה דרב תברא בתי*:

סימן יז

יז הנזיר והמצורע כו' תניא כל אלו שאמרו מותרים לגלח במועד בשלא היה להם פנאי אבל היה להם פנאי לגלח ולא גלחו אסורין והנזיר והמצורע אע"פ שהיה להם פנאי לגלח ולא גלחו מותרין שלא יהו קרבנותיהן ואבל שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב הרגל מותר לגלח ברגל דכיון דשביעי שלו בשבת אנוס הוא ולפיכך מותר לגלח ברגל(ג) דק"ל כאבא שאול דאמר מקצת היום ככולו ויום שביעי עולה לכאן ולכאן כדבעינן למימר לקמן (סימן כו):

סימן יח

יח ת"ר כל אלו שאמרו מותרין לגלח ברגל מותרין לגלח בימי אבלם וה"מ כשתכפוהו אביליו אביל לא תכפוהו אביליו הכביד שערו מקיל בתער [ולא] במספרים ומכבס כסותו במים אבל לא בנתר וחול ורוחץ כל גופו בצונן אבל לא בחמין כדגרסי' במסכת תענית (דף יג א) אמר ר' אבא הכהן משום ר' יוסי הכהן מעשה ומתו בניו של רבי יוסי בר' חנינא ורוחץ בצונן כל שבעה ואוקימנא שתכפוהו אביליו:

סימן יט

יט ת"ר כשם שאמרו אסור לגלח במועד כך אסור ליטול צפרנים במועד דברי רבי יהודה ורבי יוסי מתיר וכשם שאמרו אסור לגלח בימי אבלו כך אסור ליטול צפרנים בימי אבלו דברי רבי יהודה ור' יוסי מתיר אמר עולא הלכה כר' יהודה באבל והלכה כרבי יוסי במועד [גף יח ע"א] ושמואל אמר הלכה כרבי יוסי בזה וזוה דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל וק"ל כשמואל ולא שנא צפרנים דיד ולא שנא צפרנים דרגל כולהו שרי להו וה"מ בשיניו אבל בגנוסטרא אסור דאמר רב חייה בר אשי א"ר בגנוסטרא אסור וחזינא למקצת רבנותא דאמרי דוקא בתוך שלשים יום אבל בתוך שבעה אסור ואנן לא סבירא לן הכי אלא אפילו תוך שבעה שרי וה"מ בימי אבלו אבל במועד אפילו בגנוסטרא מותר ומייתי ראייה מדאמר רב שמן בר אבא הוה קאימנא קמיה דר' יוחנן בבי מדרשא בחולא דמועדא ושקלינהו לטופריה בשיניה וזרקיהו. ואמרי' ש"מ תלת ש"מ מותר ליטול צפרנים במועד וש"מ אין בהם משום מיאוס וש"מ מותר לזורקן ומדקאמר דשקלינהו לטופרי בשיניה ש"מ דבגנוסטרא אסור ואנן לא ס"ל הכי דבגנוסטרא אסור מדאמר ש"מ תלת הוה ליה למימר ש"מ ד' ונימני ליה בהדיהו ומדלא אמר הכי ש"מ דבגנוסטרא מותר והא דשקלינהו בשיניה משום דהוה קאי בבי מדרשא דליכא גנוסטרא ולפיכך לא מני ליה בהדיהו ולהכי איצטריך למימר דהוה קאי בבי מדרשא כי היכי דלא נגמר מיניה דבגנוסטרא אסור הלכך לא גמרינן מיניה אלא הני תלת בלחוד ותו לא מידי*:

ת"ר שלשה דברים [נאמרו] בצפרנים קוברן צדיק שורפן חסיד זורקן רשע וטעמא מאי שמא תעבור עליהן אשה עוברת ותפיל וה"מ בדוכתי דנפלי בה אבל אי כנישא להו לבתר דנפלי ושדי להו אבראי לית לן בה דכיון דאישתני אישתני והא דזרקיהו ר' יוחנן בבי מדרשא לא שכיחי נשים:

סימן כ

כ אמר רב יהודה אמר רב זוג בא מחמתן לפני רבי ובקשו ממנו צפרנים והתיר להם ואם בקשו ממנו שפה היה מתיר להם שמואל אמר אף בקשו ממנו שפה והתיר להם אמר אביטול ספרא משמיה דרב שפה מזוית לזוית הנחה כל שמעכבה א"ר אמי ובשפה המעכבת פירש הראב"ד ז"ל מזוית לזוית זהו כל שלמעלה מפתחת הפה הנחה(ג) זהו מה שחוץ לפה מכאן ומכאן וקרי ליה הנחה מפני שצריך להניחו שלא יגלח אותו במועד אלא מה שמעכב עליו אבל בשפה יכול לגלח בין שהוא מעכב בין שאינו מעכב רבי אמי אמר ובשפה נמי כל שמעכבת ופליג אדרב ואמר דשפה אינו יכול לגלח אלא מה שהוא מעכב ממנה כך מצאתי הנוסח בה"ג הלכך כיון דרבי אמי פליג אדרב

ודנים דיני ממונות ודיני מכות ודיני נפשות במועד, ומי שי... הדין משמתין אותו במועד, וכשם שדינין במועד כך כותבין מעשה בית דין וכל הדומה לו, כיצד כותבין הדיינין אגרות שום ששמו לבעל חוב ואגרות שמכרו בהן למזון האשה והבנות, ושטרין חליצה ומיאונין, וכל הדומה להן מדברים שצריכים הדיינין לכתבם כדי שיזכרום, כגון טענות בעלי דינין או דברים שקיבלו עליהן כגון איש פלוני נאמן עלי, או איש פלוני ידון לי, מי שצריך ללוות במועד ולא האמינו המלוה בעל פה הרי זה כותב שטר חוב, וכן כותבין גיטין וקידושי נשים ושוברין ומתנות, שכל אלו כצרכי רבים הן. +/השגת הראב"ד/ וכן כותבין גיטי נשים וקידושי נשים ושוברין ומתנות. א"א לא כי אלא כדבר האבד הם. + הלכה יג

ואסור לכתוב במועד אפילו ספרים וּ תפילין ומזוזות, ואין מגיהין אפילו אות אחת בספר העזרה מפני שזו מלאכה שאינה לצורך המועד, אבל כותב אדם תפילין ומזוזה לעצמו וטוהה תכלת לבגדו, ואם אין לו מה יאכל כותב ומוכר לאחרים כדי פרנסתו. הלכה יד

ומותר לכתוב אגרות של שאלת ? שלום במועד, וכותב חשבונותיו ומחשב יציאותיו, שכתובות אלו אין אדם נזהר בתקונן מאד ונמצאו כמעשה הדיוט במלאכות. +/השגת הראב"ד/ ומותר לאדם לכתוב אגרות של שאלת שלום. א"א שאילת שלום שמא לא יזדמן לו מליך הכתב, מחשב יציאותיו צורך המועד +. הלכה טו

עושים כל צרכי המת במועד, גוזזין שערו ומכבסין כסותו ועושים לו ארון, ואם לא היו להם נסרים מביאין קורות ונוסרין מהם נסרים בצנעה בתוך הבית, ואם היה אדם מפורסם עושים אפילו בשוק, אבל אין כורתין עץ מן היער לנסור ממנו לוחות לארון, ואין בַּ חוצבין אבנים לבנות בהן קבר. הלכה טז

ב אין רואין את הנגעים במועד שמא ימצא טמא ונמצא חגו נהפך לאבל, ואין נושאים נשים ולא מייבמין במועד כדי שלא תשתכח שמחת החג בשמחת הנשואין, אבל מחזיר הוא את גרושתו, ומארסין נשים במועד, ובלבד שלא יעשה סעודת אירוסין ולא סעודת נישואין כדי שלא יערב שמחה אחרת בשמחת החג. הלכה יז

אין מגלחין ואין מכבסין במועד גזירה שמא ישהה אדם עצמו לתוך המועד ויבוא יום טוב הראשון והוא בַּ מנוול, לפיכך כל מי שאי אפשר לו לגלח ולכבס בערב יום טוב הרי זה מותר לכבס ולגלח במועד. הלכה יח

כיצד אבל בַּ שחל שביעי שלו להיות ביום טוב או שחל להיות בערב יום טוב והרי הוא שבת שאי אפשר לגלח והבא ממדינת הים והוא שלא יצא להטייל אלא לסחורה וכיוצא בה, והיוצא מבית השבייה בַּ ומבית האסורים, ומי שהיה מנודה ולא התירוהו אלא במועד, ומי שנשבע שלא לגלח ושלא לכבס ולא נשאל לחכם להתיר נדרו אלא במועד הרי אלו מגלחין ומכבסין במועד. הלכה יט

וכולן שהיה להן פנאי לגלח קודם הרגל ולא גלחו אסורין, אבל הנזיר והמצורע שהגיע זמן תגלחתן בין בתוך המועד בין קודם הרגל אע"פ שהיה להם פנאי מותרין לגלח במועד שלא יהיו קרבנותיהן. וכל היוצא מטומאתו לטהרתו מותר לגלח במועד, וקטן שנולד בין במועד בין לפני המועד מותר לגלחו במועד, ואנשי משמר ששלמה משמרתן בתוך המועד מותרין לגלח מפני שאנשי משמר אסורין לגלח בשבת שלהן. הלכה כ

מותר ליטול שפה בחולו של מועד, עַ וליטול צפרנים ואפילו בכלי, ומעברת האשה השיער מבית השחי ומבית הערוה בין ביד בין בכלי, ועושה כל תכשיטיה במועד, כוחלת ופוקסת ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו והוא שתוכל לקפלו במועד. הלכה כא

הזבים והזבות והגדות והיולדות בַּ וכל העולים מטומאה לטהרה בתוך המועד הרי אלו מותרין לכבס, ומי שאין לו אלא חלוק בַּ אחד הרי זה מכבסו במועד, מטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג הרי אלו בַּ מותרין לכבס במועד, וכן כלי פשתן בַּ מותר לכבס במועד מפני שצריכין כיבוס תמיד אפילו נתכבסו ערב יום טוב. הלכה כב

אין עושים סחורה במועד בין למכור בין לקנות, ואם היה עַ דבר האבד שאינו מצוי תמיד לאחר המועד כגון ספינות או שיירות שבאו או שהם מבקשים לצאת, ומכרו בזול או לקחו ביוקר הרי זה מותר למכור או לקנות, ואין לוקחין בתים ועבדים ובהמה אלא לצורך המועד. הלכה כג

מוכרי פירות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד, כיצד אם היתה החנות פתוחה לזוית או למבוי פותח כדרכו, ואם היתה פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת, וערב יום טוב האחרון של חג הסוכות מוציא ומעטר את השוק בפירות בשביל כבוד יום טוב, מוכרי תבלין מוכרין כדרכן בפרהסיא. הלכה כד

כל שאסור לעשותו במועד אינו אומר לגוי לעשותו, וכל שאסור לעשותו במועד אם אין לו מה יאכל הרי זה עושה כדי פרנסתו, וכן עושה סחורה כדי פרנסתו, ומותר לעשיר לשכור פועל עני שאין לו מה יאכל לעשות מלאכה שהיא אסורה במועד כדי שיטול שכרו להתפרנס